

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№1(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 476 sahifa,
20-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorligini aniqlash	16
<i>Akramova Dildora Ergashboy qizi</i>	
Bola tarbiyasida o'yinning ahamiyati	21
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, O'ktamova Nasiba Ravshan qizi</i>	
O'quvchilarning loyiha-tadqiqot faoliyatini tashkil etishning ilmiy asoslari	25
<i>Sobirova Nilufar Azimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish	29
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Ko'zibayeva Nasiba O'tkir qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari	32
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Allaberdiyeva Mardona O'tkirbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy tarbiyalash mazmuni va vazifalari.....	37
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Mirsharfova Shahinabegim Saidabbos qizi</i>	
Gandbolchi sportchilarni jismoniy tayyorgarligida harakatli o'yinlarning tarbiyaviy rivojlantiruvchi vazifalari	41
<i>Ibodullayeva Munira Atabek qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi.....	44
<i>Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna</i>	
Modern Requirements for a Teacher's Pedagogical Skills in the Context of Digital Transformation in Education.....	49
<i>Abira Bakhramova</i>	
Ta'lim muassasalarida o'smir yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beruvchi pedagogik omillar va shart-sharoitlar	54
<i>Artikova Gulnoza Xasanovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtisodiy tarbiya berishning nazariy-pedagogik asoslari	57
<i>Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna</i>	
Kognitiv lingvistika va konseptologiya masalalari	60
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Developing Law Students' Writing Competence Through the IRAC Method in Legal English Classes: A Comprehensive Study at TSUL.....	63
<i>Noila Mustafoeva</i>	
Tarixiy obidalarining restavratsiya jarayonlarining o'rganilish tarixi	67
<i>Ochilov Davron Bahodir o'g'li</i>	
Oliy ta'limda baholash jarayonini avtomatlashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi.....	72
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Mamadaliyeva Kamolaxon Xayrullo qizi</i>	
Tabiiy yorug'lik va barqaror energiya manbalarini integratsiyalashgan mini home loyihasi.....	76
<i>Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Qodirjonov Oyatillo Abdulboqi o'g'li</i>	
Talabalarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishda madaniy meros vositalarining pedagogik ahamiyati.....	80
<i>Rajabova Matluba Toshkentboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	83
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Raqamli kommunikatsiyalarni o'smirlar shaxsiyatining rivojlanishiga ta'siri	86
<i>Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna</i>	
Talabalarning chizma geometriya fanini mustaqil bilish faoliyatiga oid kompetensiyalarini "Visio" dasturi vositasida rivojlantirish metodikasi	90
<i>Tashimov Nurlan Erpolatovich</i>	

Shaxslararo munosabatlar – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida.....	94
Uralova Muxabbat Sanjar qizi	
O'zbek tili darslarida raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish tajribasi	98
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Психологическая готовность разведенных людей к вступлению в новый брак и приоритеты при выборе партнера.....	101
Саидвалиева Шодия Рихсихужа кизи	
Воспитание любви к прекрасному у дошкольников в развивающей предметно-пространственной среде: теоретико-методический аспект.....	107
Терехова Ольга Евгеньевна, Темирова Барно Кёмхоновна	
Методика формирования наблюдательности у детей 6–7 лет в процессе целенаправленных прогулок-наблюдений.....	111
Терехова Ольга Евгеньевна, Шокиржоновна Мохира Илхомжон кизи	
Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari	115
Artikbayeva Aziza Abror qizi	
Zamonaviy darslarda guruhlarda ishlash metodikasi	118
Berdiyeva Lobar Norqobulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faol rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanish.....	120
Esanova Maysara Umirovna	
Logopediyada axborot texnologiyalarini qo'llash metodlari	124
Feruza Yusupova Akildjanovna	
Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va rivojlanish bosqichlari.....	130
Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Allanazarova Anora Muxobir qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish	134
Umarov Xusniddin	
Bo'lajak talabalarining individual yondashuv asosida kasbiy-ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish	138
Arslonova Gulsora Kurbonovna	
Ona tili darslarida til kompetentsiyasini kognitiv-semantik yondashuv asosida shakllantirish	142
Mo'minova Go'zalxon G'ulamjanovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	147
Maxliyo Turotova Erkin qizi	
Talabalarining kreativligini musiqiy-nazariy fanlar vositasida oshirish samaradorligi	153
Urinova Sabina Shuxrat qizi	
Imijning ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida talqini	160
Jo'rayeva Sohibjamol Norqobilovna	
Inklyuziv kompetensiya tushunchasining ilmiy-nazariy asoslari	163
Abdubannobova Mahliyo Abdurashid qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy-emotsional kompetentsiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	167
Abdurasulova Dilnoza Abdug'ani qizi	
Muxammas (taxmis) janrining o'zbek she'riyatidagi tarixiy taraqqiyoti va zamonaviy poetik talqinlari	170
Avazova Sitara	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligining asosiy shakllari.....	173
Babayeva Dono Razzakovna, Erkinova Madinabonu Otabek qizi, Xolmatova O'g'li Tojiddin qizi	
Yangi taraqqiyot davrida talaba-yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashning ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	177
Botirova Zohida Doniyor qizi	
Logoritmikada sportga asoslangan o'yinlar	180
Dilfuza Ochilova Zayniddinovna	
Jismoniy tarbiyaning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri (Andijon shahridagi Prezident maktabi tajribasi asosida).....	184
Ibragimov Shuhratbek Iminjonovich	

Bolajak tarbiyachilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashda integrativ yondashuvning zaruriyati	188
Karimova Feruzaxon Zakirovna	
Effective Techniques of Teaching Foreign Language Classes: a Sample of The 4CS Method	191
Khaitmuratova Zarina Sobirdjanovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual imkoniyatlarini tabiat bilan tanishtirish orqali shakllantirish ..	193
Maxmudova Durdona Mirkarimovna	
O'quvchilarning kasbiy ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	196
Mutallibjonov Ma'rufjon	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni kun tartibini to'g'ri tashkil etish	200
Muxtorova Mohira Ma'rufjon qizi	
Aksiologik yondashuv asosida altruistik ko'nikmalarni shakllantirish jarayonida ijtimoiy faoliyatni amalga oshirish	204
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
O'smirlarda agressiv xulq-atvorini psixologik o'rganishning o'ziga xos xususiyatlari	207
Norqulova Dildora Shavkat qizi	
Raqamlashtirish jarayonida bo'lajak muhandislarni ishlab chiqarish-texnologik faoliyatiga tayyorlashning dasturiy-metodik ta'minoti	211
Nurov O'tkir Xudoyberdiyevich	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etilish	214
O'roqova Zilola Salomovna	
Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida amaliy tayyorgarlik tushunchasi va uning mazmun-mohiyati.....	217
Qaramanov Obid Xudayberdiyevich	
Pedagoglar uchun sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari	221
Qarshiyev Jamshid Murotaliyevich	
Talabalarda psixologik moslashuvchanlikda refleksiya mohiyati va kognitiv qobiliyatni rivojlantirish samaradorligi.....	226
Ravshanova Nargiza Norboyevna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integrallashgan mashg'ulotlarni tashkil etish	230
S. Irisova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida marketing faoliyatini tizimli tashkil etishning nazariy asoslari	233
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Qo'chqorova Munisa Anvar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning dialogik nutqini xalq ertaklari asosida rivojlantirish	237
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Abduraufova Muxayyo Xabibullo qizi	
Bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik yondashuv	241
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Sanoqulova Gulasal Nurillo qizi	
Sun'iy intellektni tibbiy oliy ta'lim o'quv dasturlarini ishlab chiqishda qo'llash: innovatsion yondashuvlar va tajribalar	246
Toxirova Farida Olimjonovna	
Talabalarni estetik tarbiyalashda milliy xalq o'yinlaridan foydalanish modeli.....	251
Usarov Murodjon Mamarasul o'g'li	
Xalqaro kimyo olimpiadalariga o'quvchilarni tayyorlashda xalqaro baholash tadqiqotlariga asoslangan kreativ topshiriqlar va fanlararo integratsiyadan foydalanish metodikasi	254
Usmanov Baxtiyor Xabibullayevich	
Xoja (Sayyid Poshshoxoja ibn Abdulvahhobxo'ja) va uning asarlarining o'zbek nasridagi o'rni va ahamiyati.....	258
Valijonova Mahzunabonu	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvida diversifikatsiya: tizimli yondashuv va rivojlanish strategiyalari	261
Xakimova Sevara Shavkat qizi	
STEAM texnologiyasini nodavlat ta'lim tashkilotlarida ommalashtirishning ijobiy tomonlari.....	264
Xalokova Maksudaxon Ergashevna, Melnikova Zaynura	
Muhammad Sodik Qoshg'ariy asarlarida ma'naviy-axloqiy tarbiya nazariyasi.....	267
Moxira Niyozqulova Nuraliyevna	

Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ona tili fanini o'qitish kompetentligini rivojlantirish metodikasi (AQSh tajribasi).....	270
<i>Olimjonova Dilnavoz Maribjon qizi</i>	
Xalqaro baholash dasturlari mohiyati va ahamiyati	274
<i>Vohidova Ibodot Hurmatullayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv.....	277
<i>Xujamiyarov Sa'dullo Choriyevich</i>	
Davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida jamoatchilik nazorati samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish.....	281
<i>Xusanova Dilraboixon Botiraliyevna</i>	
Talabalarining jismoniy tayyorgarligida suzish mashg'ulotlarining ta'siri	285
<i>Zuxriddin Nasibovich Boboshev</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni milliy-ma'naviy qadryatlar asosida tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari	289
<i>Abdullayev Muxammadimin Egamberdiyevich, Dadabayev Akramjon Askaraliyevich</i>	
Использование чат-ботов в образовательном процессе.....	294
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир кизи</i>	
Формирование гендерной культуры детей старшего дошкольного возраста в контексте государственной стратегии Узбекистана	298
<i>Намазбаева Лола Закировна, Тиллабаева Малика Хабибуллаевна</i>	
STEAM технологии в дошкольном образовании	302
<i>Садикова Дилафруз Хусановна</i>	
Системная модель социально-эмоционального обучения в Узбекистане: интеграция подходов, основанных на школьном образовании и партнерстве семьи и школы	307
<i>Санакулова Нигора</i>	
Oila qurish yoshidagi talabalar psixologik xususiyatlari.....	311
<i>Qo'ziyeva Gulzoda Shermat qizi</i>	
Ingliz tili nutq faoliyati turlarini rivojlantirishda leksik-assotsiativ tarmoqlardan foydalanishning lingvodidaktik asoslari.....	315
<i>Mirzakamolova Maftuna Rahimjon qizi</i>	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari.....	318
<i>Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda ona tili mashqlarining roli	321
<i>Boltayeva Guzal Tolibovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirish	324
<i>Ziyayeva Umida Turaxodjayevna</i>	
Maktabgacha hamda boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar jismoniy tarbiyasi tizimini modernizatsiya qilishning innovatsion istiqbollari	327
<i>A'zamov Ruhullo Mahmudjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinflarda informatika fanini o'qitishning maqsadlari va vazifalari.....	333
<i>Alikulova Bibisora Abdulvokhobovna</i>	
Bola shaxsini rivojlantirishda axborot-kommunikatsion texnologiyalarning pedagogik ahamiyati	336
<i>Azimova Dilnoza Sherzodovna</i>	
Raqamli didaktika sharoitida oliy ta'limni raqamlashtirishning nazariy asoslari va pedagogik xususiyatlari	339
<i>Berdikulova Shaxnoza Erkinjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining aqliy qobiliyatini shakllantirishda dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarda shaxmat o'yinidan foydalanish imkoniyatlar	343
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i>	

O'zbek tilidagi "kasb-hunar" va "lavozim-amal" konseptlarining hozirgi zamon o'zbek tili konseptosferasidagi o'rni	348
Dexqonova Muattarxon Ilxomovna	
O'quv jarayonida ijtimoiy tarmoqlar orqali bilim almashishning didaktik imkoniyatlari va metodologik asoslari	352
Ernazarov Alisher Ergashevich, Pimkulova Stora Boltayevna	
"Intellekt xarita" yordamida o'quvchilarga qattiq jismlarning solishtirma issiqlik sig'imini mavzusini tushuntirish va ularning to'la fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish	358
Eshboboyeva Muxlisa Zavqiy qizi	
Inklyuziv ta'lim texnologiyalari	363
Fayzullayeva Shoira Shorahmatovna	
Oliy pedagogik ta'lim tizimida hamkorlikda ta'lim nazariyasi va amaliyoti	366
Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna	
Hikoya tuzishga o'rgatish maktabgacha yoshdagi bolalarning bog'lanishli nutqini rivojlantirishning muhim vositasi sifatida	369
Imixanova Nodira Saidburxon qizi	
Professional Competency Development of Future English Language Teachers: A Framework for the 21 st Century	374
Kamoldin Tadjiboyev	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari	378
Nosirova Dildfuza	
Inklyuziv sinf muhitida zaif eshituvchi bolalar bilan musiqa mashg'ulotlarini tashkil etishning nazariy yondashuvlari	383
Qizlarxon Isomova	
Raqamli ta'lim muhitida mustaqil ta'limni rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalar	389
Shabdullayeva Lazokatxon Orifbekovna	
Boshlang'ich sinflarda perimetr, yuza va hajmni o'rganish metodikasi samaradorligini shakllantirish	392
Shodmonova Madina Otabek qizi	
Chiziqli operatorlarning spektral xossalari	398
Sultonboyeva Zuhra Bobomurod qizi	
Qisqa masofaga yuguruvchilar ish qobiliyatini oshirish usullari	402
Utayev Z. M.	
Neyropedagogik yondashuv asosida 9–11 yoshli o'quvchilarda ingliz tilida matnni o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda ijro funksiyalarining o'rni	408
Xolboyeva Nodiraxon Abdumalik qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash muammosining dolzarbligi	413
Yo'ldosheva Dilnura Nizomjon qizi	
Bo'lg'usi tarbiyachilarda grafik organayzerlar vositasida ekologik tarbiyani shakllantirish usullari	416
O. Xo'janiyozova, Yuldashova Sanamjon Bobomurod qizi	
Взаимодействие воспитателей и родителей в процессе формирования нравственных представлений дошкольников	419
Жураева Наргиза Таировна, Абдуллаева Халимахон Дилёрна	
Развитие государственно-частного партнёрства в сфере дошкольного образования Республики Узбекистан	423
Курбанова Нуржамал Бахбергеновна	
Talaba qizlarning jismoniy va funksional tayyorgarligini shakllantirishning ilmiy metodologik asoslari	426
M. M. Ma'rufov, Sh. R. Ma'rufova	
Развитие языковых навыков у дошкольников через игровые методы обучения английскому языку	430
Садикова Шоиста Акбаровна	

“Ўзбекский текст в русской литературе XX–XXI веков...”	433
Сулаймонова Дурдонахон Равшан кизи, Иванова Ирина Николаевна	
Механизмы использования цифровых педагогических технологий для обеспечения непрерывности образовательного процесса учащихся начальных классов в условиях длительного лечения.....	437
Турсунова Д. З., Холлиева Н. Х.	
Патриотическое воспитание будущих педагогов: совершенствование методики формирования любви к родине в условиях профессиональной подготовки	440
Шарипова Холида Дехкановна	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining oliy ta'limdagi ahamiyati: universitet talabalari va ta'lim sifatiga ta'siri, global o'zgarishlar.....	444
Mambetniyazov Maksetbay Torebekovich	
Interpretable Artificial Intelligence in Pedagogical Diagnostics and Math Performance Prediction: A Systematic Review of Applications in International Standardized Assessments.....	449
Diana Dushabaeva	
Ona tili ta'limida intellektual ta'lim tizimlaridan foydalanishning metodik tamoyillari (boshlang'ich ta'lim yo'nalishi misolida).....	454
Djakbarova Mahliyo Ibraximjonovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyani multimedia vositalari asosida shakllantirishning metodik shart-sharoitlari.....	457
Moxinur G'ulomova Inomjon qizi	
Talaba qizlarda ijtimoiy faolligini rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	462
Nurmatova Nargiza Ulug'bekovna	
Raqamli ta'lim muhitida mustaqil ta'lim kompetensiyasini shakllantirishning nazariy asoslari	466
Utayeva Iroda Baxodirovna, Ochilova Namuna Mirzohid qizi	
Interaction Between Teacher and Students in the Process of Mastering University Subjects.....	469
Sadriyev Nizom Najmiddinovich, Usarov Nuriddin	
Концептуальные подходы к исследованию конкурентоспособности университетов	472
Менглиева Индира Баходировна	

SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING OLIY TA'LIMDAGI AHAMIYATI: UNIVERSITET TALABALARI VA TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI, GLOBAL O'ZGARISHLAR

Mambetniyazov Maksetbay Torebekovich

University of Innovation Technologies

"Dasturiy injiniring" kafedrası dotsenti v.b., p.f.f.d. PhD

ORCID: 0009-0006-3640-9918

Annotatsiya: Sun'iy intellekt (AI) oliy ta'limni global miqyosda o'zgartirmoqda, bu esa o'qitish, o'rganish va talabalar tajribasiga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. ChatGPT va boshqa tabiiy tillarni qayta ishlash tizimlari kabi AI vositalari shaxsiylashtirilgan o'rganish, akademik qo'llab-quvvatlash, tadqiqotlarni osonlashtirish va inklyuziv ta'lim uchun yangi imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Ushbu texnologiyalarning asosiy foydalanuvchilari sifatida universitet talabalari ushbu o'zgarishlarning markazida turadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt; ChatGPT; oliy ta'lim; talabalar; akademik yaxlitlik; global ta'lim.

Abstract: Artificial intelligence (AI) is transforming higher education on a global scale, exerting a profound impact on teaching, learning, and the student experience. AI tools such as ChatGPT and other natural language processing systems have created new opportunities for personalized learning, academic support, research facilitation, and inclusive education. As the primary users of these technologies, university students are at the center of this transformation.

Key words: artificial intelligence; ChatGPT; higher education; students; academic integrity; global education.

Аннотация: Искусственный интеллект (ИИ) трансформирует высшее образование в глобальном масштабе, оказывая глубокое влияние на преподавание, обучение и студенческий опыт. Инструменты ИИ, такие как ChatGPT и другие системы обработки естественного языка, предоставляют новые возможности для персонализированного обучения, академической поддержки, облегчения исследовательской деятельности и инклюзивного образования. Студенты университетов, как основные пользователи этих технологий, находятся в центре данных изменений.

Ключевые слова: искусственный интеллект; ChatGPT; высшее образование; студенты; академическая целостность; глобальное образование.

KIRISH

Sun'iy intellekt (AI)ning tez rivojlanishi oliy ta'limning yangi davrini boshlab berdi. OpenAI tomonidan ishlab chiqilgan ChatGPT kabi vositalar va boshqa sun'iy intellekt asosida ishlaydigan platformalar butun dunyo bo'ylab universitet talabalari orasida katta shuhrat qozondi. Ushbu texnologiyalar bugungi kunda akademik yozuvlarni qo'llab-quvvatlash, repetitorlik qilish, tadqiqot jarayonlarini soddalashtirish hamda shaxsiylashtirilgan o'quv tajribalarini rivojlantirish uchun qo'llanilmoqda. Oliy ta'limga sun'iy intellektning integratsiyasi global kontekstda tahlil qilinishi zarur. Rivojlangan davlatlar aqlli sinfxonalar, moslashuvchan o'quv platformalari va ma'lumotlarga asoslangan o'qitish strategiyalarini yaratish uchun sun'iy intellektidan faol foydalanmoqdalar. Biroq infratuzilma, raqamli savodxonlik va siyosiy tayyorgarlikdagi tengsizliklar butun dunyo bo'ylab talabalar uchun sun'iy intellekt ta'sirida sezilarli tafovutlarni yuzaga keltirmoqda.

Ushbu maqolada sun'iy intellektning universitet talabalariga ta'siri global nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi. Unda oliy ta'limda sun'iy intellektning afzalliklari va muammolari, talabalar uchun psixologik va ijtimoiy oqibat-lari, shuningdek, uni qabul qilish va natijalardagi mintaqaviy farqlar tahlil qilinadi. Ushbu jihatlarni o'rganish orqali sun'iy intellektning talabalar uchun oliy ta'lim tajribasini qanday o'zgartirayotgani hamda undan axloqiy va samarali foydalanishni ta'minlash uchun qanday choralar ko'rish zarurligi yoritiladi. Global miqyosda oliy ta'limda sun'iy intellektning kirib borishi mintaqalar bo'yicha turlicha kechmoqda. Shimoliy Amerika va Yevropada universitetlar sun'iy intellektni o'quv boshqaruv tizimlari, moslashuvchan o'quv platformalari va raqamli kutub-xonalarga integratsiya qilishda yetakchi o'rinlarni egallamoqda. Osiyoda, xususan Xitoy, Janubiy Koreya va

Hindistonda, oliy ta'limda sun'iy intellektning joriy etilishi hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan raqamli transformatsiya kun tartibi bilan jadallashdi ^[1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sun'iy intellekt mashinalar va kompyuter tizimlarining odatda inson aql-zakovatini talab qiladigan vazifalarni, jumladan fikrlash, o'rganish, qaror qabul qilish va muammolarni hal etishni bajarish qobiliyatini anglatadi. So'nggi o'n yillikda sun'iy intellekt sog'liqni saqlash, biznes, boshqaruv va ta'lim kabi ko'plab sohalarga tez sur'atlarda kirib bordi. Akademik sohada oliy ta'lim muassasalari o'qitish, tadqiqot va ma'muriy funksiyalarni takomillashtirish uchun sun'iy intellekt vositalaridan tobora keng foydalanmoqdalar. Xususan, ChatGPT oliy ta'lim talabalari orasida keng tarqalgan sun'iy intellekt vositalaridan biri hisoblanadi.

Global miqyosda oliy ta'limda sun'iy intellektning joriy etilishi mintaqalar bo'yicha farqlanadi. Shimoliy Amerika va Yevropada universitetlar sun'iy intellektni o'quv boshqaruv tizimlari, moslashuvchan o'quv platformalari va raqamli kutubxonalarga integratsiya qilishda yetakchi hisoblanadi.

Osiyoda, ayniqsa Xitoy, Janubiy Koreya va Hindistonda, oliy ta'limda sun'iy intellektning joriy etilishi hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan raqamli transformatsiya kun tartibi bilan tezlashdi, bu esa universitetlarda sun'iy intellekt innovatsiyalari va keng ko'lamli integratsiyani rag'batlantirmoqda ^[2].

Afrika va boshqa past hamda o'rta daromadli mintaqalarda oliy ta'limda sun'iy intellektning joriy etish hali boshlang'ich bosqichda qolmoqda. Ko'plab muassasalar internetga ulanishning yetarli emasligi, sun'iy intellektga asoslangan platformalarga cheklangan kirish va professor-o'qituvchilar malakasining yetarli emasligi kabi muammolarga duch kelmoqda. Shu bilan birga, sun'iy intellektning o'qitish resurslaridagi bo'shliqlarni bartaraf etish, katta sinflar sharoitida shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish salohiyati bu mintaqalarda nihoyatda yuqori hisoblanadi. Hozirgi vaqtda ko'plab talabalar, o'qituvchilar va ma'ruzachilar sun'iy intellektidan faol foydalanmoqdalar ^[3]. Shunday qilib, sun'iy intellektning joriy etishning global kontekstini chuqur tushunish uning universitet talabalariga ko'rsatadigan turli xil ta'sirlarini to'liq anglash uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda butun dunyo bo'ylab universitet talabalariga sun'iy intellektning ta'siri bo'yicha mavjud adabiyotlarni sintez qilish usuli qo'llanildi. Ushbu yondashuv oliy ta'limda sun'iy intellektidan foydalanishning murakkab, rivojlanayotgan va ko'p tarmoqli xususiyatini aks ettirish uchun mos hisoblanadi. Tadqiqot doirasida sun'iy intellektning talabalarga ijobiy ta'siri – o'rganishni yaxshilash, inklyuzivlikni ta'minlash va ko'nikmalarni rivojlantirish – alohida tahlil qilindi; shuningdek, akademik halollik, noto'g'ri ma'lumotlar tarqalishi va sun'iy intellektga haddan tashqari ishonish bilan bog'liq muammolar va xavflar ko'rib chiqildi. Bundan tashqari, sun'iy intellektidan foydalanishning psixologik va ijtimoiy oqibatlarini, jumladan munosabatlar, ruhiy salomatlik va shaxslararo o'zgarishlar ham o'rganildi. Sun'iy intellekt texnologiyalari o'qitish, o'rganish va tadqiqot jarayonlarini takomillashtirish orqali oliy ta'limni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratdi va universitet talabalariga uchun sun'iy intellektning joriy etish akademik muvaffaqiyat hamda shaxsiy rivojlanishga hissa qo'shadigan qator muhim afzalliklarga ega.

1-jadval: Oliy ta'limda sun'iy intellektning joriy etilishining asosiy afzalliklari va ijobiy natijalari

Ta'sir doirasi	Asosiy topilma/natija	Muayyan mexanizm yoki misol
O'rganish va shaxsiylashtirish	Sun'iy intellekt shaxsiylashtirilgan o'rganish tajribasini osonlashtiradi.	Moslashuvchan o'quv tizimlari materiallarni moslashtiradi, moslashtirilgan mashqlarni taqdim etadi va o'quvchilarning individual ehtiyojlariga asoslangan fikr-mulohazalarni taqdim etadi.
Akademik va tadqiqot yordami	Asboblarni akademik yozuvga yordam beradi, argumentlarni tuzadi va tadqiqot samaradorligini oshiradi.	Tabiiy tillarni qayta ishlash (NLP) vositalari adabiyotlarni qidirishni soddalashtiradi, murakkab maqolalarni umumlashtiradi va ma'lumotnomalarni yaratishni avtomatlashtiradi.
Ko'nikmalarni rivojlantirish	Sun'iy intellekt bilan tanishish mehnat bozori uchun zarur bo'lgan 21-asr ko'nikmalarini rivojlantiradi.	Sun'iy intellekt simulyatsiyasi va kodlash platformalari talabalarga tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga va real hayotdagi muammolarni hal qilish va innovatsiya ko'nikmalarini amalda qo'llashga yordam beradi.
Kirish imkoniyati va inklyuzivlik	Sun'iy intellekt to'siqlarni kamaytiradi va inklyuziv ta'lim muhitini targ'ib qiladi.	Nutqni matnga aylantirish va sun'iy intellektga asoslangan tarjima kabi vositalar turli o'quvchilar uchun ham jismoniy, ham til to'siqlarini bartaraf etadi.
Samaradorlik va vaqtni boshqarish	Talabalarga o'qishni tashkil qilish va o'quv yuklamasini muvozanatlashda yordam beriladi.	Aqlli raqamli rejalashtiruvchilar va AI ilovalari talabalarga vazifalarni ustuvorlashtirishga va kurs materiallari xulosalariga samarali kirishga yordam beradi.

Sun'iy intellektning talabalarga eng sezilarli ta'sirlaridan biri o'rganishni shaxsiylashtirish qobiliyatidir, chunki an'anaviy o'qitish usullari ko'pincha "barchaga mos" yondashuvni qo'llab, turli sur'atlarda o'rganadigan talabalarni e'tibordan chetda qoldiradi. Sun'iy intellektga asoslangan platformalar talabalarning o'qish natijalarini tahlil qiladi va o'quv materiallarini individual ehtiyojlarga moslashtiradi, bu esa har bir talabani o'ziga xos kuchli va zaif tomonlariga muvofiq rivojlanishini ta'minlaydi. Masalan, Coursera'ning sun'iy intellektga asoslangan tavsiyalari yoki aqlli repetitorlik tizimlari shaxsiylashtirilgan mashqlar va fikr-mulohazalarni taqdim etib, talabalarga murakkab tushunchalarni yanada samarali o'zlashtirishga yordam beradi ^[4].

ChatGPT, Grammarly va iqtibos menejerlari kabi AI vositalari talabalarga insholar yozish, ilmiy ishlarni tuzish va akademik yozuv sifatini oshirishda ko'maklashadi; NLP asosidagi tizimlar adabiyotlarni qidirishni soddalashtiradi, maqolalarni umimlashtiradi va havolalar yaratadi, bu esa vaqtni tejash va samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot bilan shug'ullanuvchi talabalar uchun sun'iy intellekt ma'lumotlarni tahlil qilish, statistik model-lashtirish va vizualizatsiya qilishda yordam berib, minimal texnik to'siqlar bilan yuqori sifatli tadqiqot loyihalarini amalga oshirish imkonini yaratadi. Sun'iy intellekt talabalarga muhim raqamli va muammolarni hal qilish ko'nik-malarini egallash uchun keng imkoniyatlar beradi. Nogironligi bo'lgan talabalar uchun nutqni matnga aylanti-rish, sun'iy intellektga asoslangan transkripsiya xizmatlari va moslashuvchan foydalanuvchi interfeyslari ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirib, vizual, eshitish yoki kognitiv cheklovlar bilan bog'liq to'siqlarni kamaytiradi va oliy ta'limda inklyuzivlikni kuchaytiradi ^[5].

Sun'iy intellektga asoslangan o'rganishda o'yinlashtirish va aqlli virtual yordamchilardan foydalanish tala-balarni rag'batlantiruvchi, qiziqarli o'quv muhitini shakllantiradi; shaxsiylashtirilgan fikr-mulohazalar va tezkor qo'llab-quvvatlash talabalarning faolligini oshiradi, chatbotlar esa akademik so'rovlarga tezkor javob berib, professor-o'qituvchilarga tushadigan yukni kamaytiradi. Sun'iy intellekt yordamida talabalar o'quv jadvallari-ni tuzishi, vazifalarga ustuvorlik berishi va o'quv materiallarining qisqacha mazmuniga tezkor kirish imkoniga ega bo'lib, aqlli raqamli rejalashtiruvchilar va samaradorlik ilovalari akademik majburiyatlarni darsdan tashqari faoliyat bilan muvozanatlashga yordam beradi. Umuman olganda, ushbu ijobiy ta'sirlar sun'iy intellektning tala-balarning o'rganish tajribasini boyitish, akademik natijalarni yaxshilash va raqamli davr uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan ta'minlashdagi transformatsion salohiyatini yaqqol namoyon etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oliy ta'limda sun'iy intellektidan foydalanishning qiyinchiliklari va xavflari. Oliy ta'limda sun'iy intellektning foydalari sezilarli bo'lsa-da, ushbu texnologiyalarning tezkor joriy etilishi bir qator qiyinchiliklar va xavflarni keltirib chiqarmoqda. Universitet talabalari uchun bu xavflar ko'pincha institutlar va siyosatchilar tomonidan alohida e'tibor bilan ko'rib chiqilishini talab qiladigan akademik, axloqiy va ijtimoiy jihatlarida namoyon bo'ladi ^[6].

2-jadval: Talabalar tomonidan sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish bilan bog'liq asosiy akademik, axloqiy va strukturaviy omillar

Xavf toifasi	Birlamchi topilma/muammo	Oqibat va mexanizm
Akademik yaxlitlik	Sun'iy intellekt an'anaviy baholash va baholashni qiyinlashtirib, kontentni tez yaratish imkonini beradi.	Plagiat xavfining ortishi va mashina tomonidan yaratilgan insholar va yechimlarga haddan tashqari ishonish, halollikni xiralashtirish.
Noto'g'ri ma'lumot va tarafkashlik	Sun'iy intellekt tizimlari tadqiqot sifatiga putur yetkazadigan noto'g'ri yoki chalg'ituvchi kontentni ishlab chiqarishi mumkin.	Katta til modellari "gallyutsinatsiyalar" (ishonchli, ammo haqiqatga mos kelmaydigan ma'lumotlar) ni keltirib chiqarishi mumkin, bu esa akademik ishning ishonchligiga putur yetkazadi.
Tanqidiy ko'nikmalarining yo'q qilinishi	Haddan tashqari ishonish oliy ta'limning asosiy o'quv natijalarini pasaytirish xavfini tug'diradi.	Vazifalar avtomatlashtirilganda, talabalar fikrlash, o'ziga xoslik va murakkab muammolarni hal qilishdagi muhim insoniy ko'nikmalarini yo'qotishlari mumkin.
Raqamli tafovut	Kirishdagi tafovutlar global ta'lim tengsizligini kengaytirish xavfini tug'diradi.	Kam va o'rta daromadli mamlakatlardagi (LMIC) talabalar internetga ulanishning yomonligi va zarur quрилmalarga kirish imkonining yo'qligi kabi muammolarga duch kelishmoqda.
Maxfiylik va etika	Keng qo'llanilishi ma'lumotlar xavfsizligi va talabalarni kuzatish borasida jiddiy xavotirlarni keltirib chiqaradi.	Talabalarning maxfly akademik va shaxsiy ma'lumotlari to'liq xabardor qilinmasdan yoki roziliksiz saqlanishi, qayta ishlaniishi yoki ulashilishi mumkin.

Sun'iy intellekt vositalari samarali bo'lishiga qaramay, ular talabalarning mustaqil va tanqidiy fikrlashga bo'lgan motivatsiyasini pasaytirishi mumkin. Masalan, talabalar insholar yozish, tenglamalarni yechish yoki loyiha g'oyalari yaratishda sun'iy intellektga haddan tashqari tayanib qolganlarida, fikrlash, ijodkorlik va muammolarni hal qilish kabi muhim ko'nikmalarni yo'qotish xavfiga duch kelishadi. Bunday ortiqcha ishonch oliy ta'limning mustaqil va innovatsion fikrlovchilarni tayyorlashga qaratilgan asosiy vazifasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Yana bir muhim muammo professor-o'qituvchilarning tayyorgarligi va institutsional kamchiliklar bilan bog'liq. Ko'plab oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellektni ta'lim jarayoniga integratsiyalash bo'yicha aniq va izchil siyosat mavjud emas, bu esa talabalar va professor-o'qituvchilar uchun sun'iy intellektidan maqbul foydalanish chegaralarini aniqlashda noaniqliklarni keltirib chiqaradi. Fakultet a'zolari, shuningdek, sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan kontentni aniqlash yoki o'ziga xoslik va tanqidiy ishtirokni rag'batlantiradigan baholash tizimlarini qayta loyihalash borasida o'zlarini yetarli darajada tayyor emas deb his qilishlari mumkin. Akademik qiyinchiliklardan tashqari, sun'iy intellektidan foydalanish talabalarning psixologik farovonligiga, ijtimoiy o'zaro ta'siriga va umumiy o'rganish tajribasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Oliy ta'lim tizimiga sun'iy intellektning integratsiyalashuvi talabalarning o'zlarini, tengdoshlarini va akademik muhitni qanday qabul qilishlarini o'zgartirdi ^[7].

3-jadval: Ijtimoiy xulq-atvor va o'qish odatlaridagi psixologik ta'sirlar hamda kuzatilgan o'zgarishlar

Ta'sir toifasi	Asosiy psixologik/xulq-atvor natijasi	Maxsus topilma yoki kuzatish
Ruhiy salomatlik	Sun'iy intellektning talabalarning xavotiri va stressiga ta'siri turli xil natijalarni ko'rsatmoqda.	Sun'iy intellekt vositalariga haddan tashqari ishonish xavotirning kuchayishi bilan bog'liq bo'lgan, tizimli sun'iy intellekt bo'yicha ustozlik esa akademik stressning kamayishi bilan bog'liq bo'lgan.
Talabalarning munosabati	Idrok xilma-xil bo'lib, optimizmdan xavotirgacha.	Talabalar odatda sun'iy intellektni samaradorlik uchun qadrlashadi ammo ba'zilar bu ularning ta'lim qiymatini pasaytirishi yoki inson ta'limini almashtirishi mumkinligidan qo'rqishadi.
O'qish odatlari va hamkorlik	Avtomatlashtirilgan fikr-mulohaza tizimlari va tezkor javoblarga tayanishga o'tish kuzatilmoqda.	Talabalar muammolarni darhol, individual ravishda hal qilish uchun sun'iy intellektga murojaat qilganlari sababli, hamkorlikdagi loyihalar va guruh muhokamalari kamayishi xavfi mavjud.

Talabalarning sun'iy intellekt haqidagi tasavvurlari hayajon va nekinlikdan tortib xavotir va shubhaga qadar turlicha namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari sun'iy intellekt va hisoblash fanlarining talabalarning o'qish natijalariga ijobiy ta'sirini kuchaytirishini ko'rsatadi, ayniqsa fan, texnologiya, muhandislik va matematika (STEM) yo'nalishlari talabalari orasida o'rganishga bo'lgan munosabat yaxshilangani va motivatsiya oshgani kuzatiladi. Ko'plab talabalar sun'iy intellektni o'rganish jarayonini osonlashtiruvchi va samaraliroq qiluvchi vosita sifatida qadrlashsa-da, ayrimlari uning ta'limning umumiy qiymatini pasaytirishi yoki kelajakda inson o'qituvchilarini qisman almashtirishi mumkinligidan xavotir bildirishadi. Ushbu ikkiyoqlama munosabat talabalarning sun'iy intellekt vositalari bilan ishlash uslubiga ta'sir ko'rsatib, ularning akademik faoliyatida bir vaqtning o'zida ham ishonch, ham ehtiyotkorlikni shakllantiradi. Sun'iy intellektga asoslangan platformalar raqamli repetitorlar va avtomatlashtirilgan fikr-mulohaza tizimlariga bo'lgan ishonchni kuchaytirish orqali yangi o'rganish xatti-harakatlarini shakllantirmoqda. Ushbu vositalar mustaqil o'rganishni qo'llab-quvvatlashi mumkin bo'lsa-da, ular an'anaviy tengdoshlar o'rtasidagi bevosita o'zaro ta'sirni kamaytirish xavfini ham yuzaga keltiradi.

Agar talabalar jamoaviy muammolarni hal qilish o'rniga tezkor javoblar uchun tobora ko'proq sun'iy intellektga tayanadigan bo'lsalar, guruh muhokamalari va hamkorlikdagi loyihalar soni qisqarishi mumkin ^[8]. Sun'iy intellektning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi talabalar va professor-o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlar dinamikasini ham qayta belgilamoqda (Schmidt va boshqalar, 2025). An'anaviy ravishda talabalar fikr-mulohaza va yo'l-yo'riq olishda o'qituvchilarga tayangan bo'lsa, sun'iy intellekt vositalarining tezkor yordam ko'rsatishi ayrim hollarda talabalarni professor-o'qituvchilar bilan bevosita muloqotni chetlab o'tishga undashi mumkin, bu esa ustoz-shogird munosabatlarining zaiflashishiga olib keladi (Seo va boshqalar, 2021). Shu bilan birga, mazkur o'zgarish professor-o'qituvchilar uchun bilimlarni oddiy uzatishdan ko'ra yuqori darajadagi o'rganishni tashkil etishga e'tibor qaratgan holda fasilitator va ustoz sifatida yangi rollarni egallash imkoniyatlarini ham yaratadi.

XULOSA

Sun'iy intellekt (SI) oliy ta'limda o'zgaruvchan kuch sifatida namoyon bo'lib, universitet talabalarining o'rganish, o'zaro munosabatda bo'lish va kelajakka tayyorgarlik ko'rish usullarini tubdan o'zgartirmoqda. Shaxsiylashtirilgan o'rganish va tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlashdan tortib, inklyuzivlik va samaradorlikni oshirish-gacha bo'lgan jarayonlarda SI akademik natijalarni yaxshilash hamda talabalarni raqamli davr uchun muhim ko'nikmalar bilan ta'minlash imkonini beradigan muhim afzalliklarni taklif etadi. Shu bilan birga, sun'iy intellektning talabalarga ko'rsatayotgan global ta'siri notekis bo'lib, bu holat infratuzilma, kirish imkoniyati va institutsional tayyorgarlik darajasidagi mintaqaviy tafovutlarni aks ettiradi. Kelajakka nazar tashlar ekanmiz, oliy ta'limning istiqboli tobora ko'proq sun'iy intellektga yo'naltirilgan bo'lib, bu o'qitish rollarini, baholash usullarini va o'quv dasturlarini qayta belgilash zaruratini keltirib chiqaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ali, O., Murray, P. A., Momin, M., Dwivedi, Y. K., & Malik. Sun'iy intellektni ta'lim sharoitida qo'llashning ta'siri: qiyinchiliklar va strategiyalar. *Technological Forecasting and Social Change*, 2024.
2. Akinwalere, S. N., & Ivanov, V. Oliy ta'limda sun'iy intellekt: qiyinchiliklar va imkoniyatlar, 12–15, 2022.
3. Tarisayi, K. S. ChatGPT Use in Universities in South Africa through a Socio-Technical Lens. *Cogent Education*, 2024.
4. Wang, S., Wang, F., Zhu, Z., Wang, J., Tran, T., & Du, Z. Artificial Intelligence in Education: A Systematic Literature Review. *Expert Systems with Applications*, 2024a, 252.
5. Auezova, R. K., Sayekeeveva, A. D. Formation of Information Literacy and Information Culture in the Assessment of Independent Student Work in Distance Learning. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 2025, V. 6, № 7, 1753–1758. DOI: 10.31150/ajshr.v6i7.3782.
6. Seitnazarov, K. K., Auezova, R. K. Совершенствование методики оценки знания студентов вузов на основе нечетко-детерминистических алгоритмов. *Scientific Aspects and Trends in the Field of Scientific Research*, International Scientific-Online Conference, 2025/6, 165–169.
7. Mambetniyazov, M. T. Competence of computer science teachers in the use of web technologies in their professional activities. *Current Research Journal of Pedagogics*, 2(05), 97–101.
8. Mambetniyazov, M. T. Development of education through multimedia electronic learning tools and electronic learning resources. "Ғылым, білім, инновация: өзекті мәселелері мен болашағы" xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materialari, Aktau, Sh. Esenov nomidagi Kaspiy texnologiyalar va injiniring universiteti, 2023/6, 14–16.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.